

Lærervejledning

Baggrund

Da Rigsdagen i 1868 besluttede at iværksætte anlæggelsen af Esbjerg Havn, blev det startskuddet til en afgørende forandring for hele det sydvestjyske område.

Den nye jernbane, udfordringer i landbruget, en begyndende industrialisering, dampskibenes indtog og vandringen fra land til by medførte store ændringer, ikke bare i det nuværende Esbjerg-område, men også for den gamle handelsby Ribe og den nye stationsby Bramming.

Ganske vist var det på ingen måde planlagt, at der i forbindelse med den nye havn også skulle opstå en ny by, men den kom alligevel takket være en lang række initiativrige folk, som kom fra alle verdenshjørner og slog sig ned i det vindblæste hedelandskab. *Rask må det gå* blev hurtigt den unge bys motto. Og netop ved at arbejde med denne pionertid og ikke mindst dens helt almindelige mennesker oplever eleverne, at historie skabes af mennesker.

Dette undervisningsmateriale er lokalhistorie malet med bred pensel og sat ind en national ramme.

For samtidig med at eleverne arbejder med lokale kilder, får de også indsigt i væsentlige, nationale forandringer i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet såsom urbaniseringen, andelsbevægelsen, fagbevægelsen og industrialiseringen. Man kan med andre ord sige, at nationale temaer får en lokal forankring.

Ligeledes berøres kanonpunkterne "Stormen på Dybbøl", "Grundlov og Systemskifte" samt "Slaget på Fælleden".

Undervisningsmaterialet henvender sig til udskoling og imødekommer Fællesmål efter 9. klasse i historie.

Materialet er tilrettelagt, så eleverne arbejder med en selvvalgt *problemstilling*, som de forsøger at belyse og besvare gennem udvalgte *kilder*. Disse kilder er samlede i forskellige, tematiserede *kildepakker*.

Arbejdsformen øver således eleverne i de krav, som de skal mestre ved afgangsprøven.

De pædagogiske tanker bag materialet

Inspirationen til dette undervisningsmateriale er hentet hos HistorieLab (Nationalt Videnscenter for Historie- og Kulturarvsformidling) i Jelling.

Selve ideen med at finde og udvælge kilder for herefter at placere dem i tematiserede kildepakker, som eleverne anvender i et problemorienteret arbejde, er tidligere udviklet og afprøvet – dog med overskriften *Slaveriet og De Vestindiske Øer*.

Hertil kommer, at HistorieLab netop (2018) har udgivet rapporten *Kan elever arbejde problemorienteret med kilder i historie?* Denne rapport bygger på undersøgelser af lærere og elevers brug af ovennævnte materiale.

Disse erfaringer har givet anledning til følgende overvejelser:

- historiefaget skal hjælpe eleverne til bedre at forstå sig selv, det samfund og den omkringliggende verden, som de lever i samt gøre dem i stand til at reflektere over fremtidsmuligheder. At arbejde med netop deres lokalområdes historie vil bidrage hertil.
- forandringsspektivet er centralt i historieundervisningen. Kontinuitet, forandring og brud skal eleverne kunne identificere – ligeledes sammenhænge mellem årsager og konsekvenser. Dette tilgodeses i materialet.
- historisk empati understøttes ved valget af de mange erindringer, som eleverne møder i kildepakkerne
- hos mange elever opleves historiefaget som en lang række entydige fortællinger, der opfattes som sande rekonstruktioner - "det står i bogen". Disse formidles af læreren eller eleverne læser dem selv. Forenkede Fælles Mål beskriver imidlertid faget i kompetencetermer. Derfor må undervisningen styrke elevernes forudsætninger for at håndtere, skabe og bruge historie - herunder at arbejde undersøgende og problemorienteret. Men det er ikke særlig logisk for eleverne, som ofte mener, at hvad der skete i fortiden for længst er undersøgt til bunds.
- som anslag (trigger) for arbejdet, deltager eleverne i en lokalhistorisk byvandring. Her skabes nysgerrighed og interesse – "det er min egen by". Og her inddrages og udfordres elevernes forhåndsviden, og formuleringen af åbne spørgsmål til nærmere undersøgelse igangsættes.
- Motivationen fremmes hos de fleste elever, hvis de selv er med til at bestemme, hvad der skal undersøges. Men at udarbejde en god problemstilling med relevante åbne spørgsmål er svært. Derfor skal processen stilladseres grundigt – gerne både i en fælles klasseundervisning, samt senere i de enkelte gruppers udarbejdelse af deres problemstilling.

- Eleverne kender ofte til de kildekritiske begreber og kan i skematiseret form analysere en kilde. Udfordringen ligger i at afkode og fortolke kilden i *relation til deres problemstilling*. Endvidere har eleverne ofte stor fokus på kildens konkrete informationer og fakta, - og i langt mindre grad en kildekritisk analyse af brugbarheden. I lighed med udarbejdelsen af problemstillingen er også her en grundig stilladsering nødvendig. Især lægges vægt på nødvendigheden af løbende under arbejdet at vende tilbage til problemstillingen.
- Produkter bliver ofte en power point. Men ved eksempelvis at lade eleverne arbejde med at fremstille en relevant tur i nærområdet via Otur-appen, bringes bevægelse og udeliv ind i arbejdet. Og andre elever eller sågar turister kan have fornøjelse heraf.
- Dele af fremlæggelsen kan med fordel foregå som en dialog med de øvrige klassekammerater. Disse kan ud over at forholde sig til sagen og stille spørgsmål, også relatere fremlæggelsen til deres eget arbejde, idet kildepakkerne har store berøringsflader med hinanden. Og tilsammen giver de et billede af det første Esbjerg og det sydvestjyske område omkring år 1900.

Sådan kan det gøres

- Se filmen "Grundloven, folket og magten" fra serien "Historien om Danmark" (60 minutter). Afsnittet kan tilgås via mitCFU.dk.
- Se kanonfilmen "Stormen på Dybbøl 1864 & Genforeningen" (8min.) Filmen tilgås via HistorieLab.
- Gennemgå i fællesskab "introteksten" En ny havn i Sydvestjylland
- Introducer eleverne til kildepakkernes temaer. I nærværende testversion er temaerne:
 1. Sydvestjylland før Esbjerg Havn
 2. Havnen
 3. Tilflytterne
 4. Børneliv

Byvandring

Tag på byvandring i en af kommunens hovedbyer: Esbjerg, Ribe eller Bramming. De byhistoriske arkiver tilbyder specielt tilrettelagte byvandring, som dels

- forankrer det lokalhistoriske i emnet

- aktiverer den viden, som eleverne allerede har om emnet
- refererer til kildepakkernes temaer
- hjælper eleverne på vej med de første spørgsmål, som skal danne grundlag for deres problemstilling
- binder udviklingen i de tre byer sammen

Byvandringerne, som har en varighed af omkring 1½ time er gratis og aftales i god tid med Esbjerg Byhistoriske Arkiv.

HUSK når du bestiller at gøre opmærksom på, at byvandringen er en del af BondeBisseBorger.dk

[Kontakt arkivet](#)

En fælles start

At arbejde problemorienteret er næppe nyt for eleverne, men ikke desto mindre kræver det ikke så lidt af dem. Alene udarbejdelsen af en god problemformulering stiller krav om en vis indsigt. Dertil kommer evnen til at udvælge de rigtige kilder til besvarelsen, for slet ikke at tale om udfordringen i at kunne holde sig på sporet og få samarbejdet i en gruppe til at fungere.

Derfor foreslås en fælles start, hvor klassen sammen med læreren skaffer sig overblik over materialerne og får præciseret hvordan og hvad, der skal foregå. Hertil er *Kildepakke 1 : Sydvestjylland før Esbjerg Havn* velegnet.

Åbne spørgsmål bliver til problemstilling

Lad eleverne i fællesskab stille spørgsmål til tiden før havnens etablering.

Brug gerne hv-spørgsmål og læg vægt på, hvad der kendetegner et godt spørgsmål.

Så gælder det udformning af problemstillingen. Og her kræver det, at læreren stilladserer vejen fra de åbne spørgsmål til selve problemstillingen.

Senere i elevernes selvstændige arbejde vil det ligeledes for mange elevers vedkommende også være nødvendigt, at læreren rådgiver i den svære proces fra åbne spørgsmål til den egentlige problemstilling.

Så er det tid til at gå ombord i

Kildepakkerne

At finde og udvælge kilder kan selvsagt være en næsten uoverskuelig proces for de fleste elever. Og en af hensigterne med dette undervisningsmateriale har da også været at hjælpe eleverne på vej.

Kildepakkerne er sammensat således, at kildernes antal og forskellighed gør det muligt for eleverne dels at overskue – og læse – hele pakken og dels at kunne udvælge de mest relevante til besvarelsen af netop deres problemstilling.

For hurtige – og nysgerrige – elever findes i hver kildepakke en **godtepose**, som indeholder ekstra materiale.

Alle kildepakker er bygget over samme læst. Og en fælles gennemgang af kildepakke 1 vil derfor introducere eleverne til selv at kunne anvende de øvrige. Kildegenrerens nummerering gentages i alle kildepakker. En erindring vil således altid have samme nummerering uanset kildepakkens tema. Det gør det nemmere for eleverne at navigere i flere kildepakker

Kildepakkens første tekst er en intro til pakkens indhold. Den giver eleverne overblik over og en forforståelse af væsentlige emner, som de møder i de øvrige kilder.

Kilderne dækker forskellige genrer som f.eks. erindringer, lovstof og statistikker. Fotos er tildelt en betydelig plads, og her vil svage læsere kunne hente mange informationer.

De forskellige kildegenrer gentages i alle kildepakker og det vil derfor være en stor fordel, hvis klassen i det fælles arbejde med kildepakke 1 gennemgår de relevante analysemodeller til hver genre. Som hjælp hertil introduceres

Værktøjskassen

Heri finder eleverne forslag til læsestrategier og analyseredskaber.

Naturligvis kan eleverne på forhånd være fortrolige med andre angrebsvinkler til arbejdet med kilder, som f.eks. [Rigsarkivets lille guldbog om kildekritik](#), - de kan selvfølgelig bruges i stedet.

Ved de fleste kilder har vi givet et bud på, hvilken læsestrategi eller analysemodel, man kunne anvende - det forslag ses i den grå boks til højre for kilden. Åbner man den, får man vist modellen på en ny fane. Nogle af de analysemodeller, der findes i værktøjskassen, kan desuden downloades som et tomt skema og udfyldes af eleven.

Produkter

Mulighederne for at samle arbejdet i et afsluttende produkt er mange. Man kan f.eks.

Lave en ppt, en video eller en planche

Lave sin egen byvandring med OTUR-appen.

(Elevvejledning i [Værktøjskassen](#) - Lærervejledning hos [HistorieLab](#))

Prøveforløbet

For en vejledning i prøveforløbet henvises til de generelle vejledninger på EMU.